

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Radovana Suchánka a soudců Vojtěcha Šimíčka (soudce zpravodaj) a Jiřího Zemánka ve věci ústavní stížnosti stěžovatelky **E. V.**, zastoupené Mgr. Evou Kantoříkovou, advokátkou se sídlem Šumavská 35, Brno, proti udělení předchozího souhlasu soudce Okresního soudu v Kroměříži ze dne 18. 12. 2013, č. j. 1 Nt 1340/2013, za účasti Okresního soudu v Kroměříži jako účastníka řízení, a Okresního státního zastupitelství v Kroměříži jako vedlejšího účastníka řízení,

t a k t o :

- I. Předchozím souhlasem soudce Okresního soudu v Kroměříži ze dne 18. 12. 2013, č. j. 1 Nt 1340/2013, bylo porušeno právo stěžovatelky na nedotknutelnost soukromí podle čl. 7 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života podle čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, před neoprávněným shromažďováním údajů o své osobě podle čl. 10 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a právo na ochranu soukromí ve vztahu k informacím o svém zdraví podle čl. 10 odst. 1 Úmluvy o lidských právech a biomedicině.**
- II. Předchozí souhlas soudce Okresního soudu v Kroměříži ze dne 18. 12. 2013, č. j. 1 Nt 1340/2013, se proto ruší.**

O d ů v o d n ě n í :

I. Předmět řízení a podstatný obsah ústavní stížnosti

1. Ústavní stížností, doručenou Ústavnímu soudu dne 25. 7. 2014, stěžovatelka napadá v záhlaví označený předchozí souhlas soudce, vydaný podle ustanovení § 8 odst. 5 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. Jeho obsahem bylo udělení souhlasu k poskytnutí informací, na které se vztahuje povinnost mlčenlivosti. Konkrétně se jednalo o poskytnutí veškeré dokumentace stěžovatelky, kterou má k dispozici poskytovatel zdravotních služeb – klinika Reprofit International, spol. s r. o. Tento souhlas byl udělen ve věci podezřelého K. J.

2. Stěžovatelka uvádí, že je občankou Ruské federace a je matkou dvou dětí, jejichž otcem je státní občan České republiky K. J., se kterým se seznámila již v Rusku, kde společně žili a usilovali o početí dítěte. Ze zdravotních důvodů však nebylo spontánní těhotenství možné a proto se rozhodli pro umělé oplodnění. V roce 2008 přicestovali do České republiky a od té doby stěžovatelka podstoupila několik neúspěšných zákroků asistované reprodukce. S K. J. sice i nadále udržovala partnerský vztah, nicméně nežili ve společné domácnosti. K. J. byl odsouzen pro trestný čin krácení daně, poplatku a jiné povinné platby, k výkonu trestu však nenastoupil. Úspěšný zákrok asistované reprodukce byl proveden v listopadu 2011 a na jeho základě se narodila dne 23. 7. 2012 dvojčata V. a M. Z důvodu dlouhodobě neúspěšné léčby neplodnosti však byly tyto děti počaty z vajíček jiné ženy a spermií jiného muže. Tato

informace je velmi citlivá a proto si oba rodiče přáli, aby zůstala utajena. Ještě před narozením dětí učinila stěžovatelka se svým partnerem dne 15. 6. 2012 souhlasné prohlášení o určení otcovství na Honorárním konzulátu České republiky v Basileji.

3. V rámci řízení o prodloužení povolení k dlouhodobému pobytu začal správní orgán prověřovat rodinné poměry stěžovatelky a požadoval též sdělení, jak došlo k oplodnění, k čemuž stěžovatelka uvedla, že k početí došlo na klinice a doložila písemný souhlas s asistovanou reprodukcí, kde začernila údaje ohledně darování embryí a spermií. Tuto listinu však správní orgán postoupil policii a po zjištění, že k početí došlo za použití darovaných spermií, podal správní orgán dne 17. 6. 2013 trestní oznámení pro podezření z přečinu napomáhání k neoprávněnému pobytu a ohrožování výchovy dítěte. Policie začala prověřovat rovněž podezření z přečinu padělání veřejné listiny (zápisu o určení otcovství k nenarozenému dítěti). Z tohoto důvodu požádalo Okresní státní zastupitelství v Kroměříži o udělení souhlasu s poskytnutím informací, na které se vztahuje povinnost mlčenlivosti, a této žádosti vyhověl Okresní soud v Kroměříži rozhodnutím napadeným nyní projednávanou ústavní stížností.

4. Protiústavnost napadeného udělení souhlasu Okresním soudem v Kroměříži spatřuje stěžovatelka v porušení čl. 7 a čl. 10 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 10 Úmluvy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicíně (č. 96/2001 Sb. m. s.) Stěžovatelka tvrdí, že ustanovení § 8 odst. 5 trestního řádu se uplatní pouze tehdy, pokud zákon, který obsahuje státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti, současně nestanoví podmínky, za nichž lze pro účely trestního řízení sdělovat skutečnosti, na něž se tato povinnost mlčenlivosti vztahuje. V takovémto případě je nutno dbát zásad přiměřenosti, zdrženlivosti a subsidiarity obsažených v ustanovení § 2 odst. 4 trestního řádu. Tyto zásady však v případě stěžovatelky nebyly dodrženy, jelikož prý se okresní soud neseznámil s obsahem trestního spisu, nezkoumal nutnost poskytnutí zdravotnické dokumentace pro potřeby trestního řízení a pouze automaticky udělil neomezený souhlas k celé dokumentaci, a to zkopírováním části žádosti státního zastupitelství. Přitom již z této žádosti je zřejmé, že se týká celé dokumentace, ačkoliv odůvodněn je pouze požadavek na listinu souhlasu s asistovanou reprodukcí. Tato listina byla navíc od počátku prověřování založena v trestním spise.

II. Vyjádření účastníka a vedlejšího účastníka řízení

5. Okresní soud v Kroměříži ve vyjádření k ústavní stížnosti pouze odkázal na souhlas, který v dané věci udělil, a uvedl, že žádost státního zástupce byla jasná a logicky zdůvodněná. Proto jí bylo vyhověno a do práv stěžovatelky zasaženo nebylo.

6. Okresní státní zastupitelství ve svém vyjádření uvedlo, že trestní řízení je vedeno proti stěžovatelce i K. J. V době, kdy byla podána žádost podle ustanovení § 8 odst. 5 trestního řádu, byla zajištěna pouze jedna a ještě pozměněná kopie listiny „*Prohlášení příjemkyně darovaných embryí a jejího partnera ze dne 26. 11. 2011*“ (dále též „prohlášení“), kterou stěžovatelka předložila během správního řízení o povolení k pobytu, a to bez identity a podpisu pracovníka reprodukční kliniky, který měl stvrdit, že k tomuto podpisu skutečně došlo. Již tehdy však existovalo podezření, že souhlas s umělým oplodněním stěžovatelky pan K. J. před zdravotníkem nepodepsal, a to proto, že se nejméně od 8. 1. 2007 skrýval v zahraničí (zřejmě ve Švýcarsku) z důvodu vyhýbání se nástupu trestu odnětí svobody. Navíc, v daném případě nelze ani určit, jak vlastně a na základě čeho ověřil lékař totožnost obou obviněných, když v textu prohlášení není uveden žádný jejich osobní doklad. Podle ustanovení § 54 odst. 3 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, v tehdy platném znění (dále „zákon

o rodině“) přitom platilo, že je-li dítě počato umělým oplodněním ženy z asistované reprodukce podle zvláštního právního předpisu, považuje se za otce muž, který dal k umělému oplodnění ženy souhlas, pokud by se neprokázalo, že žena otěhotněla jinak. Otcem proto není muž, který se k otcovství přihlásí jinak – třeba právě souhlasným prohlášením rodičů. Obvinění prý tedy místo toho, aby postupovali v souladu se zákonem o rodině a matrice předložili Prohlášení příjemkyně darovaných embryí a jejího partnera ze dne 26. 11. 2011, který obsahuje informovaný souhlas K. J. udělený podle zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, zvolili z neznámého důvodu odlišný postup, patrně ve snaze utajit, že šlo o asistovanou reprodukci. Tato snaha je zřejmá ze začernění některých údajů v tomto prohlášení a také z protokolu o výsledku stěžovatelky ze dne 10. 5. 2013 jako žadatelky o vydání povolení k přechodnému pobytu, kdy odmítla odpovědět na otázky spojené s asistovanou reprodukcí. Přitom se nejedná o čistě soukromou věc, nýbrž o právní skutečnost, se kterou zákon o rodině spojoval zcela konkrétní právní následky.

7. Stěžovatelka v replice k uvedeným vyjádřením sdělila, že předmětné trestní řízení bylo vedeno toliko ohledně toho, jak byl vyhotoven Zápis o určení otcovství k nenarozenému dítěti na Honorárním konzulátu v Bazileji, a že matričnímu úřadu nemělo být předkládáno souhlasné prohlášení, nýbrž listina obsahující souhlas rodičů s asistovanou reprodukcí. Pro tyto dva skutky je však zdravotní dokumentace stěžovatelky týkající se samotného umělého oplodnění zcela nevypovídající. Pokud tedy okresní státní zastupitelství ve svém vyjádření uvedlo, že zdravotnická dokumentace byla potřebná ke zjištění, zda a jak ing. J. podepsal souhlas s umělým oplodněním, je tím porušena zásada totožnosti skutku. V době zahájení trestního stíhání totiž již bylo prokázáno, že stěžovatelka a ing. J. nejsou biologickými rodiči narozených dětí. Okresní soud v Kroměříži pak tím, že udělil neomezený souhlas k poskytnutí celé zdravotnické dokumentace, zcela rezignoval na svoji funkci ochrany práva na soukromí a rodinného života.

III. Podstatný obsah vyžádaného spisu

8. Z obsahu vyžádaného spisu Okresního soudu v Kroměříži plyne, že státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Kroměříži v žádosti ze dne 12. 12. 2013 vymezila předmět trestního řízení, a to osobou podezřelého K. J., a dále výše zmíněnými přečiny napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky (§ 341 odst. 1 trestního zákoníku) a padělení a pozměnění veřejné listiny (§ 348 odst. 1 trestního zákoníku). Tuto žádost odůvodnila tím, že stěžovatelka společně s K. J. předložili Magistrátu města Brna dne 8. 8. 2012 listinu nazvanou „Zápis o určení otcovství k nenarozenému dítěti souhlasným prohlášením rodičů před honorárním konzulem České republiky ve Švýcarsku“ ze dne 15. 6. 2012, ačkoliv se prý jednalo o padělek veřejné listiny. Na základě této listiny bylo určeno otcovství K. J. k dvojčatům, narozeným dne 23. 7. 2012. Cílem tohoto jednání bylo pro tyto děti získat české státní občanství a tím i trvalý pobyt a odvozeně trvalý pobyt i pro jejich matku (stěžovatelka). Po narození dětí sepsal K. J. ještě jednostranné prohlášení ze dne 15. 3. 2013, nazvané „Zápis o potvrzení otcovství k narozeným dětem“. V daném případě nemělo být otcovství určeno podle § 52 zákona o rodině souhlasným prohlášením rodičů, nýbrž podle § 54 odst. 3 stejného zákona, neboť je-li dítě počato umělým oplodněním ženy z asistované reprodukce, považuje se za otce ten muž, který dal k tomuto umělému oplodnění ženy souhlas, pokud by se neprokázalo, že žena otěhotněla jinak. V dané věci vystupuje K. J. jako otec ve smyslu ustanovení § 52 i § 54 zákona o rodině a prověřováním byla zajištěna pouze kopie prohlášení. Jelikož není nijak prokázáno tvrzení reprodukční kliniky, že souhlas s umělým oplodněním stěžovatelky skutečně před zdravotníkem K. J. podepsal, požádala státní zástupkyně o souhlas podle ustanovení § 8 odst. 5 trestního řádu, a to k poskytnutí veškeré dokumentace stěžovatelky, kterou má k dispozici předmětná klinika.

9. Na základě této žádosti udělil Okresní soud v Kroměříži souhlas, napadený nyní projednávanou ústavní stížností, a to „*konkrétně k poskytnutí veškeré dokumentace*“ stěžovatelky, „*kteřou má k dispozici poskytovatel zdravotních služeb*“.

IV. Vlastní závěry Ústavního soudu

10. Ústavní soud se nejprve zabýval povahou napadeného „udělení předchozího souhlasu soudce“ z hlediska jeho možného přezkumu v řízení o ústavní stížnosti a v tomto směru konstatuje, že podle své dřívější judikatury tento předchozí souhlas je přezkoumatelný Ústavním soudem [viz nález sp. zn. I. ÚS 321/06 ze dne 18. 12. 2006 (N 229/43 SbNU 595)]; veškerá judikatura Ústavního soudu je též dostupná na <http://nalus.usoud.cz>. Z povahy věci je také zřejmé, že tento souhlas je třeba považovat za rozhodnutí ve smyslu čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky a ustanovení § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“). Jedná se totiž o individuální právní akt, vydávaný vrchnostenským způsobem orgánem veřejné moci (soudem) a způsobilý zasáhnout do ústavně zaručených základních práv stěžovatele. V případě vyhovění ústavní stížnosti pak je namísto tento právní akt zrušit [§ 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu], jelikož by nedávalo žádný rozumný smysl pouze konstatovat porušení dotčeného základního práva a vyslovit zákaz pokračovat v jeho porušování, případně přikázat obnovení stavu před porušením, jako by tomu bylo v případě tzv. jiného zásahu orgánu veřejné moci [§ 82 odst. 3 písm. b) cit. zákona].

11. Protože podaná ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 *a contrario* zákona o Ústavním soudu), byla podána včas (§ 72 odst. 3 cit. zákona) a splňuje též ostatní náležitosti vyžadované zákonem [§ 30 odst. 1, § 72 odst. 1 písm. a) cit. zákona], mohl Ústavní soud přistoupit k jejímu věcnému projednání a rozhodnutí.

12. Jak plyne ze shora provedené narace, stěžovatelka činí sporným výklad a použití ustanovení § 8 odst. 5 věty první trestního řádu, podle něhož „*[n]estanoví-li zvláštní zákon podmínky, za nichž lze pro účely trestního řízení sdělovat informace, které jsou podle takového zákona utajovány, nebo na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti, lze tyto informace pro trestní řízení vyžadovat po předchozím souhlasu soudce.*“ Podle ustanovení § 2 odst. 4 věty třetí stejného zákona platí, že orgány činné v trestním řízení „*trestní věci projednávají s plným šetřením práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána; při provádění úkonů trestního řízení lze do těchto práv osob, jichž se takové úkony dotýkají, zasahovat jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení.*“

13. Ustanovení § 8 odst. 5 bylo do trestního řádu doplněno tzv. velkou novelou, provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. Bylo tak reagováno mimo jiné na skutečnost, že právní úprava mlčenlivosti, uložená osobám nejrůznějšími právními předpisy, je velmi nejednotná, nesystematická, a zejména ve starších předpisech již neodpovídá současným organizačním a právním vztahům. Některé z těchto právních předpisů totiž jen obecně stanoví povinnost dodržovat nebo respektovat mlčenlivost, v jiných se lze setkat i s vymezením okruhu skutečností, jichž se mlčenlivost týká, s vymezením okruhu osob, které jsou vázány mlčenlivostí, s důvody jejich zproštění mlčenlivosti, resp. jejího prolomení, a s tím, kdo je oprávněn určitou osobu zprostit mlčenlivosti; některé z předpisů pak stanoví, že pro účely trestního řízení se osoby jinak vázané mlčenlivostí považují ze zákona za zproštěné této mlčenlivosti [viz např. § 117 odst. 1 písm. c) zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu]. Proto výše uvedená novelizace trestního řádu doplnila ustanovení § 8 odst. 5, které uvedenou situaci řeší, tak, že nestanoví-li zvláštní zákon podmínky, za nichž lze

pro účely trestního řízení sdělovat skutečnosti, které jsou podle takového zákona utajovány, nebo na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti, lze tyto skutečnosti pro trestní řízení vyžadovat po předchozím souhlasu soudce (k tomu viz také usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2697/14).

14. Jak vyslovil Ústavní soud v dříve citovaném nálezu sp. zn. I. ÚS 321/06 (podobně nálezu sp. zn. III. ÚS 256/01), *„zájem na objasnění trestných činů a spravedlivém potrestání jejich pachatelů, ale též zájem na ochraně jednotlivce před neodůvodněným stíháním a odsouzením, daný možností získání informací svědčících ve prospěch podezřelého, respektive obviněného, je legitimním a nezbytným cílem demokratické společnosti. Lze nalézt i racionální spojení mezi tímto cílem a prostředky, kterými ho má být dosaženo, a není zde dána možnost jejich nahrazení alternativními způsoby, které by byly méně zasahující do základních práv garantovaných čl. 10 odst. 2 a 3 Listiny. Dosahování účelu trestního řízení je v demokratickém ústavním řádu pravidelně spjata s řadou nezbytných zásahů do osobnostních práv jiných subjektů, než těch, proti nimž se řízení vede.“*

15. Ústavodárce v čl. 1 větě druhé Listiny i Ústavní soud ve své ustálené judikatuře označily základní práva za nezadatelná, a to včetně v nyní projednávané věci namítaného porušení základního práva na ochranu soukromého života a práva na ochranu osobnosti. Jak uvedl Evropský soud pro lidská práva, *„ochrana osobních dat, o to více lékařských dat, má pro požívání práva na respektování soukromého a rodinného života zásadní význam“* (rozsudek ve věci Z. proti Finsku ze dne 25. 2. 1997, č. 22009/93). Ústavní soud ostatně nemá žádnou relevantní pochybnost v tom směru, že zdravotnická dokumentace je chráněna zmíněným právem na ochranu soukromí. Do této sféry ochrany přitom spadá, mimo jiné, i právo fyzické osoby rozhodnout podle vlastního uvážení zda vůbec, a pokud ano, v jakém rozsahu a jakým způsobem mají být skutečnosti jejího osobního soukromí zpřístupněny jiným (srovnej nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 517/99).

16. K omezení těchto práv lze přikročit za účelem ochrany základních práv jiných osob, anebo za účelem ochrany veřejného zájmu, který je v podobě principu či hodnoty obsažen v ústavním pořádku (srov. např. nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 298/05, IV. ÚS 412/04). Pokud stěžovatelka namítá rovněž porušení čl. 10 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně, podle jehož odst. 1 má každý právo na ochranu soukromí ve vztahu k informacím o svém zdraví, je třeba poukázat na čl. 26 této Úmluvy, který připouští omezení tohoto práva v případech, kdy tak stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu bezpečnosti veřejnosti, předcházení trestné činnosti, ochrany veřejného zdraví nebo ochrany práv a svobod jiných. Nad rámec argumentace stěžovatelky Ústavní soud – vázán petitum, nikoliv však odůvodněním podaného návrhu – uvádí, že právo na respektování soukromého života je obsaženo rovněž v čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“). Podle odst. 2 tohoto článku platí, že *„státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“*

17. Ústavní soud proto činí dílčí závěr, že výše zmíněný zájem na objasnění trestných činů a spravedlivém potrestání jejich pachatelů je legitimním případem, kdy může dojít k omezení práva na ochranu soukromí i ve vztahu k informacím o svém zdraví.

18. Ústavní soud dále uvádí, že zasahování do rozhodování orgánů činných v trestním řízení ve fázi přípravného řízení považuje, s výjimkou situací zcela mimořádných (např. pokud je např. současně dotčena osobní svoboda jednotlivce), za nepřípustné, případně nežádoucí (srov. nálezu sp. zn. III. ÚS 62/95, usnesení sp. zn. IV. ÚS 316/99, I. ÚS 486/01, IV. ÚS 213/03, IV. ÚS 262/03 a další). Kasační intervence tak má své místo pouze v případech

zjevného porušení kogentních ustanovení podústavního práva, kdy se postup orgánů činných v trestním řízení zcela vymyká ústavnímu, resp. zákonnému, procesněprávnímu rámci, a jím založené vady, případně jejich důsledky, nelze v soustavě orgánů činných v trestním řízení, zejména obecných soudů, již nikterak odstranit (srov. kupř. usnesení sp. zn. III. ÚS 674/05 ze dne 25. 1. 2006). Jinak řečeno, svůj zásah shledává Ústavní soud důvodným toliko v situaci materiálního (obsahového) a na první pohled zřejmého odepření spravedlnosti (*denegatio iustitiae*) nalézajícího výrazu v *prima facie* nedostatečném odůvodnění rozhodnutí, jehož rozhodovací důvody jsou konstruovány obecným a povšechným způsobem [srov. usnesení sp. zn. III. ÚS 554/03 ze dne 5. 2. 2004 (U 4/32 SbNU 467)].

19. Standardní metodou, jíž Ústavní soud posuzuje vzájemnou kolizi základních práv a svobod, resp. jejich střet s jinou ústavně chráněnou hodnotou (právo na soukromí stěžovatelky vs. zájem státu na objasnění a vyšetření trestné činnosti), je metoda proporcionality (analýza judikatury Evropského soudu pro lidská práva ve vztahu k principu proporcionality při sběru a uchovávání osobních údajů viz např. J. Kmec, D. Kosař, J. Kratochvíl, M. Bobek: *Evropská úmluva o lidských právech - komentář*, 1. vyd., C. H. Beck, 2012). Zejména porušením principu proporcionality argumentuje stěžovatelka i v nyní projednávané věci.

20. Ústavní soud konstatuje, že právě s ohledem na zmíněný princip proporcionality ve smyslu minimalizace zásahů do základních práv jednotlivce pro některý z ústavně předvídaných důvodů (viz též shora), tedy proporcionality v užším smyslu, hodnotil napadené rozhodnutí. V tomto směru vychází ze skutečnosti, že ustanovení § 8 odst. 5 trestního řádu umožňuje sdělovat pro účely trestního řízení informace, na které se jinak vztahuje povinnost mlčenlivosti. Tato výjimka z povinnosti mlčenlivosti však musí být vykládána velmi restriktivním způsobem, tedy vždy jen v nezbytném rozsahu tak, aby nebyl mařen účel trestního řízení na straně jedné, nicméně současně aby bylo v co možná největší míře respektováno soukromí a osobnostní sféra osob, kterých se toto prolomení mlčenlivosti bezprostředně dotýká. Stěžovatelka proto v této souvislosti zcela správně poukazuje na zásadu přiměřenosti výslovně obsaženou v ustanovení § 2 odst. 4 trestního řádu, která je ostatně i jedním z nejvýznamnějších ústavních principů (viz kupř. čl. 4 odst. 4 Listiny). Proto také Ústavní soud v opakovaně citovaném nálezu sp. zn. I. ÚS 321/06 konstatoval, že *„možnost pracovat v rámci trestního řízení s informacemi o zdravotním stavu osob bez jejich souhlasu přitom samozřejmě neznamená, že tak lze činit nepřiměřeným způsobem. Jakkoliv vzhledem k veřejnému charakteru procesu nelze rozšíření některých údajů o zdravotním stavu mezi veřejnost zabránit, je pochopitelně nutné, aby charakter těchto informací měly orgány činné v trestním řízení stále na mysli a nakládaly s nimi pouze v nezbytném rozsahu.“*

21. Z této zásady podle přesvědčení Ústavního soudu – mimo jiné – plyne, že při podávání žádosti o souhlas soudce ke sdělení vyžadovaných informací a při jeho vydávání je třeba v každém konkrétním případě pečlivě zvažovat, v jakém rozsahu má být tento souhlas požadován a následně udělován. Je proto namístě např. hodnotit, o jaký trestný čin se jedná, co je obsahem požadované dokumentace, v jakém postavení se nachází osoba, o jejíž zdravotní údaje se jedná (pachatel trestného činu či poškozený) atp. V každém případě by bylo zcela chybné a ve svém důsledku protiústavní, pokud by tento souhlas byl vykládán jako jakési obecné a nijak neomezené prolomení zákonem stanovené povinné mlčenlivosti.

22. Právě takto chybně však bylo ustanovení § 8 odst. 5 trestního řádu interpretováno a aplikováno v nyní projednávaném případě. Jak totiž plyne z obsahu soudního spisu (viz shora citovaná žádost okresní státní zástupkyně ze dne 12. 12. 2013) a také z vyjádření vedlejšího účastníka, žádost o předmětný souhlas byla odůvodněna pouze ve vztahu k jediné listině, tedy k „Zápisu o určení otcovství k nenarozenému dítěti souhlasným prohlášením rodičů před honorárním konzulem České republiky ve Švýcarsku“ ze dne 15. 6. 2012, která měla být

údajně padělkem. Takto podané odůvodnění však s ohledem na výše uvedený princip proporcionality a nezbytnost minimalizovat zásah do ústavních práv stěžovatelky na soukromí nemohlo opodstatnit souhlas k poskytnutí *veškeré* zdravotní dokumentace stěžovatelky, navíc v tak citlivé oblasti, kterou nepochybně je asistovaná reprodukce. V tomto směru Ústavní soud plně přisvědčuje názoru stěžovatelky obsaženému v replice k vyjádření účastníka a vedlejšího účastníka řízení, že zdravotní dokumentace stěžovatelky, týkající se samotného umělého oplodnění, je zcela nevypovídající ohledně trestního řízení, které bylo vedeno. Již v době zahájení trestního stíhání bylo ostatně i prokázáno, že stěžovatelka a ing. J. nejsou biologickými rodiči narozených dětí. Takto široce poskytnutý předchozí souhlas soudce byl proto s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem nyní rozhodovaného případu zcela nepřiměřený a tedy i nedůvodný.

23. Odůvodnění žádosti státního zástupce a následného souhlasu soudce podle ustanovení § 8 odst. 5 trestního řádu totiž musí být ve vzájemné shodě v tom smyslu, že bude vždy postaveno najisto, (1.) *z jakého důvodu* (tzn. ve vztahu ke které trestné činnosti) je nutno poskytnout příslušné informace, a dále, (2.) *v jakém nezbytném rozsahu*, a to právě s ohledem na vyšetřování konkrétní trestné činnosti. V podané žádosti státního zástupce a souhlasu soudce pak musí být zcela zřetelně a přesvědčivě vyloženo, v čem je spatřována potřeba sdělit požadované informace, která je způsobilá legitimizovat nezbytnost zásahu do základních práv dotčené osoby. Jakkoliv Ústavní soud nepovažuje za nezbytné, aby toto podrobné odůvodnění bylo samostatně obsaženo jak v žádosti státního zástupce, tak také i v následném souhlasu soudce a lze si jistě představit i situaci, že se soudce s touto žádostí ztotožní a v podrobnostech – nikoliv však čistě mechanicky a obecně - na ni odkáže (resp. výslovně odkáže na některé její konkrétní části), je třeba důsledně trvat na obsahovém souladu obou těchto úkonů v tom smyslu, že nelze vydat předmětný předchozí souhlas ke sdělení všech informací, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti, jen na základě žádosti, odůvodněné toliko ve vztahu k některé z nich.

24. V nyní projednávaném případě, kdy předmětem vyšetřování a trestního řízení v rozhodné době bylo pouze zkoumání pravosti jediné označené listiny (viz odůvodnění shora citované žádosti okresní státní zástupkyně ze dne 12. 12. 2013), proto nebyl dán žádný racionální důvod, který by z ústavněprávního hlediska odůvodňoval prolomení zákonem stanovené mlčenlivosti k veškeré zdravotnické dokumentaci stěžovatelky.

25. Pokud se totiž Okresní státní zastupitelství v Kroměříži v předmětné žádosti a následně též ve vyjádření k ústavní stížnosti pouští do úvah, na základě které domněnky otcovství měl či neměl být za otce obou dětí považován pan K. J., jedná se podle Ústavního soudu o úvahy, které nejsou relevantní z hlediska předmětu řízení o postupu podle ustanovení § 8 odst. 5 trestního řádu, a tedy ani pro řízení o této ústavní stížnosti. Žádost o předchozí souhlas soudce podle cit. zákonného ustanovení totiž byla podána pouze a jedině z důvodu podezření z padělání jedné z listin, která se měla v předmětné zdravotní dokumentaci nacházet, když již v okamžiku podání této žádosti však bylo zřejmé, že k otěhotnění stěžovatelky došlo v důsledku umělého oplodnění a sporná byla pouze skutečnost, zda otcovství K. J. plyne z ustanovení § 52 či § 54 zákona o rodině. Za této situace proto nemohly být splněny podmínky pro zpřístupnění celé dokumentace stěžovatelky tak, jak rozhodl soud.

V. Závěr

26. Ústavní soud uzavírá, že Okresní soud v Kroměříži napadeným rozhodnutím (předchozím souhlasem) porušil ústavně zaručená základní práva stěžovatelky na nedotknutelnost soukromí (čl. 7 odst. 1 Listiny), na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života (10 odst. 2 Listiny a čl. 8 Úmluvy), před neoprávněným

shromažďováním údajů o své osobě (čl. 10 odst. 3 Listiny) a právo na ochranu soukromí ve vztahu k informacím o svém zdraví (čl. 10 odst. 1 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně). Proto Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) stejného zákona napadené rozhodnutí Okresního soudu v Kroměříži zrušil. Úkolem okresního soudu bude o žádosti okresní státní zástupkyně (případně) znovu rozhodnout, a to tak, aby do zmíněných základních práv stěžovatelky zasáhl skutečně jen v nezbytně nutné míře. Protiústavně vyžádané informace musí být vráceny poskytovateli zdravotnických služeb a nesmí s nimi být orgány činnými v trestním řízení dále nakládáno.

27. Ústavní soud rozhodl bez nařízení ústního jednání, neboť od něj nebylo lze očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

P o u ě n í : Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat (§ 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

V Brně dne 10. března 2015

Radovan Suchánek
předseda senátu